

Приемаме възрастните, когато вече сме израснали, приемаме, че има различни възгледи и че това е нещо нормално и че всеки има право да бъде различен, докато децата, които са възпитани в семейството си в едно, и след това му казват във училище: „ти ще слушаш, ако не слушаш, ще има наказание“, пък са го възпитали да бъде свободно, тогава има конфликти. Ако пък са го например, голям проблем е дисциплината в училище. Не само в нашето училище, но тука като че ли е по-голям. Тези деца, те си идват много свободни, много трудно можеш да им налагаш нещо, което е нещо обичайно, нали, за българските училища. Децата, като кресне учителката, се стряскат, и вече по-бързо се съгласяват, че трябва да го направят така, както иска учителят. Тези деца се бунтуват. Те просто си излизат, изразяват явно неуважението си, учителят става, остава нещастен, те също неразбрани... Сблъсък на култури става...

Децата те проверяват... Те само те наблюдават и просто не те допускат до себе си. Чувстваш, че има стена и не допускат – те те проверяват, отвсякъде те оглеждат, дали могат да ти се доверят? Дали това, което казваш е истина, и ако те харесат, те отварят границите, и виждаш как почва да тече вече. И те приемат. Ако не те харесат, просто ей така, една учителка казваше: „Аз, разпръсквам светлина, а то, вика, стена! Никой не иска, нито ме чува, нито ме вижда в стаята“ (уч. 25).

Тази изострена чувствителност към отношението на другия обаче не е характеристика на **ромската** култура. Тя е свойствена на всяка **малцинствена** група, в която десетилетия, поколения наред се е отлагало усещането за неприемане от страна на другите. Това усещане се предава на децата чрез невидими за възрастните думи и жестове, то се попива от тях като най-общо фоново знание за света, в който живеят. Когато имаш едно нау, че твоята специфика е негативно белязана от другите, когато знаеш, че другият (вероятно) се отнася негативно към теб, всичките ти сетива са насочени към долавяне на най-малкия признак за подобно отношение – за да не бъдеш изненадан, за да не бъдеш наранен.

Вариант на тази трудност се посочва и от учителите в училища, в които броят на децата от ромски произход вече е нараснал значително и българските родители вече